

A Critical Review on the Book “*Genki*” (Lively, Vivacious)

Farzaneh Moradi*

Abstract

This paper is an introduction and a critical review of the book “*Genki*” a two-volume book for elementary education of the Japanese language which was first published in 1999 and republished in 2011 and 2020. The book has been used in many universities and language teaching centers around the world, especially in recent years. This study is an attempt to identify the strengths and weaknesses of this textbook. This critical assessment is carried out from visual and content-based aspects using Razi’s (2009) evaluation criteria. The overall conclusion of *this study showed that “Genki”*, which is the result of a collaboration between a group of Japanese language teaching professionals and teachers, has many strengths and advantages, but while having the strengths, the book suffers from a few shortcomings that if eliminated in future editions, it can be used as a relatively reliable educational source that has the potential to attract the positive attention of many Japanese language teachers and students, especially those who choose to study English independently on a self-study basis.

Keywords: *Genki*, Educational Source, Language Learner, Japanese, Elementary.

* Assistant Professor of Japanese Language and Literature, University of Tehran, Tehran, Iran,
farzaneh.moradi@ut.ac.ir

Date received: 22/06/2021, Date of acceptance: 27/11/2021

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بررسی و نقد کتاب آموزش زبان ژاپنی گنکی (شاداب، بانشاط)

فرزانه مرادی*

چکیده

هدف از نگارش این مقاله، معرفی و بررسی کتاب دو جلدی آموزش مقدماتی زبان ژاپنی با عنوان «گنکی» است که نخستین بار در سال ۱۹۹۹ میلادی منتشر و در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۲۰ تجدید چاپ شده است. کتاب مذکور، به‌ویژه در سال‌های اخیر در بسیاری از مراکز دانشگاهی و غیردانشگاهی آموزش زبان ژاپنی، در سراسر دنیا مورد استفاده قرار گرفته است. در جستار حاضر تلاش شده علاوه بر معرفی اثر، نقاط ضعف و قوت آن آشکار گردد. بررسی و نقد آن با نگاهی به شاخص‌های ارزیابی رضی (۱۳۸۸) و از منظر صوری، ساختاری و محتوایی انجام شده است. نتایجی که از واکاوی این اثر حاصل گردید، نشان داد «گنکی» که حاصل همکاری گروهی از متخصصان و اساتید آموزش زبان ژاپنی است، دارای نقاط قوت فراوانی است، اما در کنار این نقاط قوت، نقایص و نقاط ضعفی نیز در آن دیده می‌شود که در صورت رفع آنها در چاپ‌های بعدی، این ظرفیت را دارد که به عنوان منبعی نسبتاً قابل اتکا، نظر مثبت بسیاری از مدرسان زبان ژاپنی و زبان‌آموزان به‌ویژه آن گروه از زبان‌آموزانی که تمایل دارند زبان ژاپنی را مستقل از کلاس و به صورت خودآموز بیاموزند، به خود جلب کند.

کلیدواژه‌ها: گنکی، منبع آموزشی، زبان آموز، ژاپنی، مقدماتی.

* استادیار زبان و ادبیات ژاپنی، دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی، دانشگاه تهران، تهران، ایران،

farzaneh.moradi@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۶

۱. مقدمه

در فرایند یادگیری زبان‌های خارجی، کتاب‌های آموزشی به عنوان مهم‌ترین ابزار، نقش مهمی در ارتقاء سطح علمی زبان‌آموزان و دستیابی به اهداف آموزشی ایفا می‌کنند. این کتاب‌ها از طریق بخش‌های نوشتاری، تصاویر و تمرین به تحقق اهداف آموزشی کمک می‌کنند. چگونگی تنظیم محتوای این کتاب‌ها فاکتور مهمی در تعیین نحوه یادگیری است و نامناسب بودن محتوا و عدم تناسب آن با توانایی زبان‌آموزان، فرایند یادگیری را مختل می‌کند. از این رو برای اطمینان از مناسب بودن و اثربخشی کتاب‌ها و آشکار شدن نقاط قوت و ضعفشان، باید محتوای آنها مورد نقد و ارزیابی قرار گیرد. بر این اساس، تا به حال چندین کتاب و مجموعه‌ی مهم آموزشی زبان ژاپنی از جمله «Minnano Nihongo»، «Manabō Nihongo» و «Marugoto» مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است. اما در این میان، تاکنون نقدی بر کتاب دو جلدی گنکی به عنوان اثری مهم در زمینه‌ی آموزش مقدماتی زبان ژاپنی، صورت نگرفته و شاید علت آن این باشد که کتاب گنکی اساساً در ایران چندان مورد استفاده قرار نگرفته است. طبق نتایج یک نظرسنجی که از آموزگاران و اساتید زبان ژاپنی که ۸۰ درصد آنها در خارج از ژاپن، یعنی کشورهای آمریکا، انگلیس، سوئد، استرالیا، آلمان و غیره و ۲۰ درصد آنها در داخل ژاپن بوده‌اند، انجام گرفته است، منبع درسی مورد استفاده برای آموزش سطح مقدماتی و متوسطه زبان ژاپنی مورد پرسش قرار گرفت که از میان بیش از ۱۵ منبع آموزشی کتاب «گنکی» با ۴۳ درصد، بیشترین میزان استفاده را به خود اختصاص داده است (Abo, Naito, Takashiki 2014:44). اما علی‌رغم استفاده‌ی وسیع از گنکی در مراکز آموزشی زبان ژاپنی سایر کشورها، از این اثر در ایران استفاده‌ی چندانی نشده است؛ شاید یکی از علل آن، ناشناخته بودن این اثر برای مدرسان زبان ژاپنی بویژه مدرسانی که زبان ژاپنی را مستقل از دانشگاه تهران تدریس می‌کنند، باشد. مقاله‌ی حاضر می‌کوشد ضمن معرفی این اثر، ویژگی‌ها و نقاط ضعف و قوت آن را بررسی نماید.

۲. چهارچوب نظری

در این مقاله، بررسی و ارزیابی گنکی با نگاهی به شاخص‌های ارزیابی رضی (۱۳۸۸)، به‌ویژه از منظر صوری، ساختاری و محتوایی انجام شده است. از دیدگاه رضی،

شاخص‌های ارزیابی و نقد کتاب درسی از نظر محتوا، روش، زبان، ساختار و شکل ظاهری بررسی می‌شود و هر یک از آنها باید ویژگی‌های زیر را دارا باشند.

شاخص‌های ارزیابی محتوایی: رضی شاخص‌های ارزیابی محتوایی هر کتاب را به ۷ شاخص که عبارتند از روزآمدی، جامعیت، مرتبط بودن مطالب کتاب با سایر دروس وابسته، طرح سؤال‌های جدید و افق‌های تازه، وجود تناسب میان حجم اطلاعات اصلی و اطلاعات جنبی، ظرفیت مطالب کتاب در ایجاد ارتباط با موضوعات میان‌رشته‌ای، ظرفیت مطالب کتاب در برقراری ارتباط با یادگیرنده و اثرگذاری بر او، تقسیم نموده و آن را مهم‌ترین بخش نقد هر کتاب می‌داند.

شاخص‌های ارزیابی روشی: در ارزیابی روشی یک اثر، در مواقعی ممکن است روش ارائه مطالب مدنظر قرار گیرد که در آن صورت، باید مشخص گردد که منابع مورد استفاده چقدر معتبرند؟ و نویسنده در استفاده از منابع چه میزان مقید به رعایت امانت بوده است؟ همچنین باید به این دو سوال پاسخ داده شود که آیا نویسنده مطالب را طوری ارائه می‌کند که چگونگی مطالعات بعدی را به دانشجو نشان دهد و زمینه برخورد فعالانه او را فراهم می‌کند یا آنکه ارائه مطالب به شیوه یک‌طرفه است و دانشجو را منفعل تربیت می‌کند؟ و آیا نویسنده برای تقویت و تحکیم یادگیری مطالب کتاب در ذهن دانشجو تدابیری اندیشیده است؟ در ارزیابی روشی، گاهی روش تحقیق یا مواجهه‌ی علمی نویسنده کتاب با موضوع آن مورد نظر است، که در آن صورت، باید ارزیابی شود که آیا بین موضوع کتاب و روش تحقیق نویسنده تناسب وجود داشته است؟ و آیا نویسنده در مواجهه با موضوع روش درستی را بکار گرفته و به اصول آن روش پایبند بوده است؟

شاخص‌های ارزیابی زبانی: متن کتاب درسی باید از جهت رسا و روان بودن و دارای انسجام معنایی بودن زبان متن سنجیده شود. دشواری زبان کتاب درسی می‌تواند فهم مطالب آن را به تأخیر اندازد و دانشجویان را نسبت به خواندن آن بی‌رغبت کند. میزان رعایت قواعد نگارشی و کیفیت ساختار دستوری متن، یک‌دستی رسم‌الخط و میزان رعایت دستور از دیگر شاخص‌های ارزیابی زبانی است.

شاخص‌های ارزیابی ساختاری: ساختار مناسب کتاب در جذابیت آن برای خواننده و یادگیری او نقش مهمی ایفا می‌کند. در ارزیابی ساختاری کتاب طبقه‌بندی فصل‌ها، نحوه‌ی چینش فصل‌های کتاب در ارتباط با موضوع اصلی، تناسب زیرعنوان‌های هر فصل با

موضوع آن، همخوانی و ساماندهی مطالب بندهای هر قسمت با کل آن، یکپارچگی و انسجام مطالب کتاب، توضیح اهداف کل کتاب و یا هر فصل برای دانشجو، کیفیت مقدمه، دارا بودن پیشگفتار علاوه بر مقدمه، دارا بودن مباحث مقدماتی در هر فصل و زمینه‌سازی و افزایش انگیزه در دانشجو، ارائه جمع‌بندی و نتیجه‌گیری در انتهای هر فصل، گنجاندن پرسش، تمرین و فعالیت‌هایی برای یادگیری و فهم بهتر موضوع، استفاده از تصاویر، اشکال، جداول و نمودارهای متناسب با موضوع کتاب و نحوه چینش آنها، ارائه فهرست مطالب، منابع، جداول و نمودارها و همچنین فهرست اصطلاحات از مواردی است که باید موردتوجه قرار گیرد.

شاخص‌های ارزیابی شکل ظاهری: جذابیت ظاهری کتاب در جهت ایجاد انگیزه در امر یادگیری مؤثر است. مواردی مانند حجم و قطع و تعداد صفحات متعارف، تناسب میان حجم صفحات هر فصل با صفحات فصل‌های دیگر، کیفیت حروف‌نگاری، کیفیت صفحه‌آرایی، کیفیت صحافی، نحوه چینش نمودارها، جداول و اشکال، کیفیت صحافی، نوع و کیفیت کاغذ و جلد، باید در ارزیابی شکل ظاهری کتاب مدنظر قرار گیرد. در پژوهش حاضر سعی شده، کتاب گنکی با نگاهی به شاخص‌ها و مؤلفه‌های مذکور بررسی شود.

۳. معرفی کلی

کتاب دوجلدی آموزش مقدماتی زبان ژاپنی باعنوان «گنکی»، توسط اری بان‌نو (Eri Banno)، یوکو ایکه‌دا (Yoko Ikeda)، یوتاکا اونو (Yutaka Ono)، چیکاگو شیناگاوا (Chikako Shinagawa) و کیوکو توکاشیکی (Kyoko Tokashiki) تألیف و توسط انتشارات The Japan Times منتشر شده است. بر اساس اطلاعات مندرج در وبسایت اختصاصی «گنکی»، تمامی این افراد از اساتید رشته‌های زبان‌شناسی، آموزش زبان ژاپنی و آموزش زبان‌های خارجی در دانشگاه‌های معتبر ژاپن هستند و همگی در هنگام تألیف کتاب، در بخش دانشجویان خارجی دانشگاه زبان‌های خارجی کانسای (Kansai Gaidai University) مشغول به تدریس زبان ژاپنی بوده‌اند. این دانشگاه از زمان آغاز به کار، همواره به اعزام دانشجو به خارج از کشور و یا پذیرش دانشجو برای دوره‌های کوتاه مدت از خارج از کشور اهتمام داشته است. در نیمه‌ی دوم دهه‌ی ۱۹۹۰، یعنی اندکی قبل از تألیف گنکی،

نزدیک به ۳۰۰ دانشجوی خارجی در دوره‌های کوتاه مدت در این دانشگاه مشغول به تحصیل بوده‌اند. دانشجویان هفته‌ای ۸ ساعت، قبل از ظهرها کلاس‌های زبان ژاپنی را می‌گذرانند و بعد از ظهرها برای آنها کلاس‌های جامعه، فرهنگ، دین، اقتصاد و غیره به زبان انگلیسی ارائه می‌شد. در چنین شرایطی، کتاب گنکی با هدف آموزش زبان ژاپنی به واسطه‌ی زبان انگلیسی برای این دانشجویان، به ویژه دانشجویانی که زبان مادری آن‌ها انگلیسی بود، تهیه گردید (Ono 2017: 3). «گنکی» نخستین بار در سال ۱۹۹۹ میلادی منتشر و در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۲۰ تجدید چاپ شد.

۱.۳ ویژگی‌های توصیفی و ساختاری اثر

گنکی یک کتاب جامع برای آموزش سطح مقدماتی زبان ژاپنی است. رنگ جلد اول، نارنجی و جلد دوم سبز است. بر روی هر جلد، در سمت راست بالای صفحه، سطح کتاب درج شده است. عنوان اثر به ژاپنی و لاتین در اندازه کوچک در نیم‌صفحه بالا آمده و عبارت «AN INTEGRATED COURSE IN ELEMENTARY JAPANESE» در مقابل عنوان لاتین آن نوشته شده است. عنوان آن مجدداً در بخش میانی در اندازه‌ی بزرگ‌تر به ژاپنی و در پس‌زمینه‌ی آن به لاتین آمده است. نام مؤلفان و آرم انتشارات در سمت راست نیم‌صفحه پایین مشاهده می‌شود. روی عطف و جلد‌ها، عنوان، سطح، مؤلف و انتشارات کتاب درج شده است. نام کتاب، یعنی «Genki»، در زبان ژاپنی به معنای «شاداب و بانشاط» است و احتمال می‌رود، نویسندگان آن با انتخاب این نام سعی داشته‌اند این حس را به زبان‌آموز القاء کنند که این اثر با مضامینی شاد مفاهیم و نکات را به آنها آموزش می‌دهد.

طرح روی جلد

علاوه بر دو جلد اصلی، انتشارات کتاب، به عنوان مکمل، دست به تهیه‌ی دو جلد کتاب کار، دو جلد کتابچه شامل فلش کارت تصویری، شش عدد CD حاوی قسمت‌های صوتی کتاب و کتاب کار، یک کتابچه‌ی پاسخنامه تمرینات و یک کتابچه‌ی کمک آموزشی، ویژه‌ی اساتید، زده است. قطع هر دو جلد کتاب و کتاب‌های کمکی، در اندازه B5 (۷.۲۵ × ۱۸.۲) و نزدیک به قطع وزیری است. قیمت دو جلد با هم ۷۷۰۰۰ یمن (هر جلد ۳۸۵۰۰ یمن)، و با ضمیمه‌های آن در مجموع ۲۳۷۶۰۰ یمن (معادل حدود ۲۱۸ دلار آمریکا) است. جلد اول شامل درس‌های ۱ تا ۱۲ و جلد دوم شامل درس‌های ۱۳ تا ۲۳ می‌شود؛ جلد ۱ در ۳۸۴ صفحه و جلد ۲ در ۳۸۶ صفحه چاپ شده است. در ابتدای هر دو جلد، پیشگفتار به زبان ژاپنی و انگلیسی، به قلم نویسندگان اثر آمده است. در جلد اول، بعد از پیشگفتار، فهرست دروس بخش «گفت و شنود، دستور زبان» و بعد از آن فهرست بخش «خواندن و نوشتن» همراه با ترجمه انگلیسی آمده است. بعد از فهرست و قبل از درس اول، به زبان انگلیسی، به معرفی سیستم نوشتاری زبان ژاپنی، یعنی هجانگاره‌های هیراگانا (Hiragana)، کاتاکانا (Katakana) و واژه‌نگارهای کانجی (Kanji) پرداخته می‌شود. سپس، مجدداً فهرست بخش «گفت و شنود، دستور زبان» همراه با ترجمه‌ی انگلیسی درج شده است. بخشی مجزا از ۱۲ درس کتاب نیز قبل از شروع درس ۱، با عنوان «あいさつ/Greeting» در نظر گرفته شده است که در آن نحوه‌ی سلام و احوالپرسی، خداحافظی و غیره در زبان ژاپنی، همراه با تصویر، تلفظ لاتین و معنی انگلیسی، آموزش داده می‌شود. بعد از آن، ابتدا دروس ۱ تا ۱۲ «گفت و شنود و دستور زبان»، و در انتهای آن، بخش «خواندن و نوشتن» شروع می‌شود؛ که به عنوان آغازگر این بخش، فهرست دروس همراه با ترجمه‌ی انگلیسی آمده است. در انتهای کتاب ضمیمه‌ها، شامل لغت‌نامه ژاپنی به انگلیسی، لغت‌نامه انگلیسی به ژاپنی، نقشه ژاپن، اعداد و واحد شمارش‌ها و جدول صرف افعال آمده است.

۲.۳ محتوای دروس و شیوه‌ی چینش تمرین‌ها

۱.۲.۳ بخش گفت و شنود، دستور زبان

بخش گفت و شنود و دستور شامل قسمت‌های زیر است.

مکالمه: هر درس با یک مکالمه آغاز می‌شود که حاوی نکات دستوری است. این موضوع کمک می‌کند، زبان‌آموز نحوه‌ی کاربرد نکات دستوری که در آن درس می‌آموزد را درک کند. برای بخش‌های مکالمه، فایل صوتی نخست به صورت معمولی است و بار دوم به صورتی است که بین جمله‌ها کمی مکث وجود دارد تا زبان‌آموز بتواند هم‌زمان با آن تمرین کند. ترجمه‌ی انگلیسی مکالمه در صفحه‌ی مقابل آمده است.

لغات: بعد از مکالمه لغات جدید آمده است که در درس ۱ و ۲ به ترتیب قرار گرفتن هجانگاراها و به تفکیک کارکرد لغات و از درس ۳ به بعد به ترتیب قرار گرفتن هجانگاراها و نقش دستوری در سه ستون چیده شده‌اند. در ستون اول هیراگانا و کاتاکانای لغات، در ستون دوم کانجی و در ستون سوم معانی انگلیسی آنها درج شده و لغات مورد استفاده در مکالمه با علامت ستاره مشخص شده است. لغات نیز دارای فایل صوتی است که در بار اول کلمات ژاپنی به انگلیسی و بار دوم انگلیسی به ژاپنی تلفظ می‌شوند.

نکات دستوری: در هر درس ۴ تا ۷ نکته‌ی دستوری گنجانده شده و تمام توضیحات آن به انگلیسی است و مثال‌ها به ژاپنی همراه با ترجمه‌ی انگلیسی آمده است. در انتهای نکات دستوری، قسمتی با عنوان «عبارات و اصطلاحات» وجود دارد که برای توضیح نکات ریز و لغات و نحوه‌ی کاربرد عباراتی است که در بخش دستور نیامده است اما نیاز به توضیح مختصر دارد.

تمرین‌ها: بعد از توضیحات دستور، متناسب با نکات دستوری، تمریناتی در نظر گرفته شده است. تمرین‌ها به گونه‌ای تنظیم شده است که بخشی از آنها را زبان‌آموز به تنهایی و بخش دیگر را که بیشتر بر روی تقویت توانایی گفتاری تمرکز دارند، با همراهی دیگر زبان‌آموزان به صورت تمرینات دو نفره، گروهی و ایفای نقش (رول پلی) انجام دهد. غیر از تمرینات دو نفره و گروهی، بقیه تمرین‌ها فایل صوتی دارند. بعد از تمرین‌ها، بخش «مرور تمرین‌ها» است که شامل ترکیبی از تمرینات مختلف و تمرین ساخت مکالمه است.

یادداشت فرهنگی: در این قسمت توضیحات و اطلاعات متنوعی پیرامون زندگی، فرهنگ و آداب و رسوم ژاپنی‌ها ارائه می‌گردد.

عبارات مفید: این بخش فقط در بعضی از دروس و در مواقع نیاز آمده و در آن عبارات مرتبط با موضوع درس که در موقعیت‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند، آمده است.

بیاپید کشف کنیم: در این قسمت که در چاپ سوم کتاب به آن اضافه شده است از زبان‌آموز خواسته می‌شود که در رابطه با موضوعات مختلف مرتبط به ژاپن تحقیق کند و نتایج آن را در این قسمت کتاب درج کند. به عنوان مثال، در یکی از درس‌ها از زبان‌آموز خواسته شده که راجع به قیمت غذاهای یک رستوران در ژاپن تحقیق کند و آن را با یک رستوران در کشور خود مقایسه کند. لازم به ذکر است که این قسمت به زبان انگلیسی انجام می‌شود.

۲.۲.۳ بخش خواندن و نوشتن

درس ۱ و ۲ بخش دوم کتاب، آموزش هجانگاره‌های هیراگانا و کاتاکانا، و درس ۳ به بعد مربوط به آموزش واژه‌نگارهای کانجی است. هر درس حدود ۱۵ کانجی را شامل می‌شود و در مجموع در دو جلد کتاب ۳۱۷ کانجی آموزش داده می‌شود. در ابتدای هر درس جدولی حاوی کانجی‌های آن درس آمده است که دارای سه ستون است؛ در اولین ستون از سمت چپ، شکل کامل کانجی، در ردیف وسط نحوه‌ی خواندن آن همراه با معنی انگلیسی و در ردیف سوم، مثال‌هایی از کانجی مذکور در قالب عبارت و کلمه همراه با معنی انگلیسی، تعداد و ترتیب نوشتن حرکات آن آمده است. مثال‌ها و تلفظی از کانجی که در آن درس به کار رفته‌اند در داخل جدول به صورت هایلایت مشخص شده و از سایر مثال‌ها تفکیک شده‌اند. بعد از آن تمرین‌های مختلفی، شامل تمرینات مربوط به خواندن و تمرینات مربوط به نوشتن آمده است.

در جلد اول در بخش تمرینات مربوط به خواندن، تمرین‌هایی مرتبط با یادگیری خود واژه‌نگار کانجی به صورت تکی، آمده است، بدین شکل که بخش‌های تشکیل‌دهنده کانجی از هم تفکیک شده و زبان‌آموز باید آنها را با هم ترکیب کرده و کانجی را بسازد و یا در تمرین دیگری باید از ترکیب واژه‌نگارها با هم، لغت بسازد. علاوه بر این، یک یا دو متن کوتاه برای تمرین و خواندن کانجی در قالب جمله و متن، در نظر گرفته شده است. در انتهای تمرین‌ها، برای تقویت مهارت نوشتن کانجی، موضوعاتی ارائه می‌شود که زبان‌آموز باید با استفاده از کانجی‌های درس جدید و کانجی‌هایی که قبلاً آموخته، در مورد آن انشایی کوتاه بنویسد.

در جلد دوم نیز دو نوع تمرین خواندن و نوشتن در نظر گرفته شده است. در این جلد، بعد از متن مربوط به تمرین خواندن، سوالاتی مرتبط با محتوای متن نیز آمده، که زبان آموز باید به آنها پاسخ دهد. متن‌های این قسمت، نسبت به جلد اول طولانی‌تر و کمی سخت‌تر است. لغات جدید متن، بعد از آن درج شده و هریک از متن‌ها فایل صوتی دارند. در انتها، موضوع برای نوشتن انشاء داده شده است.

۳.۳ حروف‌نگاری

در حروف‌نگاری هر دو جلد کتاب، از تمامی حروف چهارگانه‌ی زبان ژاپنی، یعنی حروف لاتین (Rōmaji)، هجانگاره‌های هیراگانا (Hiragana)، کاتاکانا (Katakana) و واژه‌نگاره‌های کانجی (Kanji) استفاده شده است. نوع قلم مناسب و اندازه‌ی حروف متناسب با سطح مقدماتی، کمی درشت‌تر از حالت معمول در نظر گرفته شده است.

۴. نقد و ارزیابی اثر

۱.۴ نوآوری‌ها و نقاط قوت

۱.۱.۴ جامعیت و روزآمدی

۱. جامعیت به این معنا که بیشتر مخاطبان به اغلب مباحث مورد نظر خود در آن اثر دست یابند (منصوریان ۱۳۹۲: ۷-۸)، از این رو می‌توان گفت کتاب گنکی یک کتاب جامع برای آموزش سطح مقدماتی است و نیاز نیست که زبان‌آموز برای آن منابع مکمل دیگری تهیه کند. مطالب کتاب و تمرین‌ها به شکلی است که تمامی چهار مهارت زبانی را پوشش می‌دهد؛ نکات دستوری هدفمند و متناسب با سطح مقدماتی انتخاب شده‌اند؛ تنوع تمرین‌ها بالاست و با نکات دستوری ارائه شده در هر درس، رابطه‌ای منطقی دارند. تمرینات بخش «گفت و شنود، دستور زبان» برای تقویت توانایی گفتاری و شنیداری و تمرینات بخش خواندن و نوشتن بر تقویت این دو توانایی تمرکز دارند. لغات و بخش آموزش واژه‌نگاره‌های کانجی نیز در داخل کتاب جای داده شده و در مجموع یک منبع کامل برای پاسخگویی به نیازهای سطح مقدماتی را در اختیار مخاطب قرار می‌دهد، بنابراین می‌توان گفت گنکی دارای جامعیت نسبی و قابل قبولی است.

۲. کتاب آموزشی باید به طور مرتب تحلیل و بازبینی شود و ایرادات احتمالی و تغییر و تحولات و پیشرفت‌های روز دنیا، در آن بازتاب داده شود. از این منظر گنکی ویژگی روزآمدی را داراست، چرا که از زمان تألیف تاکنون دو بار مورد بازبینی و ویرایش قرار گرفته است و مطالب و محتوای متن‌ها و گفتگوها به روز شده‌اند. آخرین ویرایش آن در سال ۲۰۲۰ انجام شده است.

۲.۱.۴ حروف و نویسه‌ها

۱. یکی از نخستین مواردی که در ابتدای راه، به زبان‌آموزان زبان ژاپنی تدریس می‌شود هجانگاری‌های هیراگانا و کاتاکانا است. در بسیاری از منابع آموزشی حتی منبع مهمی مانند «Minnano Nihongo»، فقط به آوردن جدول حروف هیراگانا و کاتاکانا بسنده شده است (آذرپرند ۱۳۹۵: ۱۲) و آموزش رسم الخط این حروف نادیده گرفته می‌شود و مدرس ناچار است از منابعی مستقل که برای آموزش این هجانگاری‌ها تهیه شده‌اند، استفاده کند. اما در گنکی این مشکل برطرف شده و دو درس نخست بخش «خواندن و نوشتن» به آموزش این دو دسته هجانگار اختصاص یافته و نیاز به استفاده از سایر منابع برطرف شده است.

۲. یکی از چالش‌هایی که بعضی از زبان‌آموزان همواره با آن مواجه هستند زمان‌بر بودن یادگیری هیراگانا و کاتاکانا است. در گنکی برای کمک به این زبان‌آموزان و ایجاد فرصت بیشتر برای یادگیری کامل این هجانگاری‌ها، در دو درس اول، تلفظ لاتین حروف، کلمات و عبارات، در زیر آنها درج شده است؛ و برای جلوگیری از وابستگی زبان‌آموز به آنها، از درس سوم این تلفظ‌ها حذف شده‌اند. نکته‌ی دیگری که در رابطه با این هجانگاری‌ها وجود دارد، این است که بسیاری از زبان‌آموزان، هیراگانا را سریع‌تر به ذهن می‌سپارند و برای یادگیری کاتاکانا به زمان بیشتری نیاز دارند. تهیه‌کنندگان اثر با توجه به تجربه‌ی تدریس زبان ژاپنی که داشته‌اند، به این موضوع واقف بوده و در دو درس اول در بالای کلمات کاتاکانا تلفظ هیراگانای آنها را درج کرده‌اند تا در صورت ندانستن تلفظ کاتاکانا، آنها را با کمک تلفظ هیراگانا بخوانند.

۳. گنجاندن بخش آموزش واژه‌نگارهای کانجی در داخل هر دو جلد گنکی از دیگر نکات مثبت آن است. در سایر منابع آموزشی زبان ژاپنی، به طور معمول کتاب کانجی مجزا از کتاب دستور است و زبان‌آموز باید آن را به صورت جداگانه تهیه کند. حتی در بعضی

منابع مانند مجموعه آموزشی «Marugoto» کلا کتاب کانجی برای مجموعه تهیه نمی‌شود (مرادی ۱۳۹۹: ۳۵۰) که این مساله باعث بروز مشکلاتی هم برای زبان‌آموز و هم مدرس می‌شود. اما در گنکی، بخش آموزش کانجی در نیمه‌ی دوم کتاب آمده است و زبان‌آموز دیگر دغدغه‌ی تهیه کتاب کانجی را نداشته و با تهیه یک جلد، به محتوای دو جلد کتاب دسترسی پیدا می‌کند.

۴. یکی از مشکلاتی که زبان‌آموزان زبان ژاپنی، فراموش کردن واژه‌نگارهای کانجی است و یکی از راه‌هایی که برای کمک به تثبیت و ماندگار کردن آنها در ذهن، به زبان‌آموز می‌توان توصیه کرد، یادگیری این واژه‌نگارها در قالب متن است. مؤلفان این اثر نیز به این نکته بی‌توجه نبوده‌اند؛ در هر دو جلد آن و به‌ویژه در جلد دوم، متناسب با کانجی‌های هر درس، دو نوع تمرین در نظر گرفته‌اند، در یک تمرین، متن‌هایی انتخاب شده است که زبان‌آموز با مطالعه‌ی آنها می‌تواند به تمرین خواندن کانجی در قالب متن بپردازد. در جلد اول، متن‌ها کوتاه و ساده و در جلد دوم، متن‌های کمی سخت‌تر با سبک‌های مختلف، از جمله نامه، داستان، مقاله و غیره در نظر گرفته شده‌اند. متن‌ها دارای فایل صوتی است و زبان‌آموز به تلفظ صحیح عبارات دسترسی دارد. در تمرین دیگری، از زبان‌آموز خواسته می‌شود که راجع به موضوع متنی که در تمرین قبل خوانده بود، انشاء یا تجربه‌ی خود را بنویسد. مثلاً، در درس ۱۵ کانجی، نخست در متنی، چهار شهر ژاپن که مورد توجه و علاقه‌ی ژاپنی‌هاست معرفی و توصیف می‌شوند و در تمرین بعد، از زبان‌آموز خواسته می‌شود که این بار او راجع به منطقه و محل مورد علاقه‌ی خود انشاء بنویسد. این دو تمرین علاوه بر کمک به تثبیت تلفظ کانجی در ذهن زبان‌آموز، برای تقویت توانایی نوشتاری و بکارگیری نکات دستوری در قالب متن، نیز می‌تواند مفید باشد.

۳.۱.۴ قوائد و دستور

۱. یکی از جنبه‌های مثبت گنکی که در چاپ سوم اعمال شده، این است که هریک از نکاتی که در بخش دستور آموزش داده می‌شود با شماره مشخص شده و این شماره‌ها در بخش تمرین، در کنار تمرین مربوط به آن نکته‌ی دستوری قرار داده شده است؛ این موضوع این امکان را برای زبان‌آموز فراهم می‌کند تا در صورت فراموش کردن نکته‌ی دستوری با توجه به شماره‌ی مذکور بدون اتلاف وقت، به توضیحات آن شماره مراجعه نموده و بعد از مطالعه‌ی آنها به حل تمرین بپردازد.

۲. از دیگر ویژگی‌های مثبت کتاب گنکی، اشاره به «縮約形» یا «فرم مخفف» در زبان ژاپنی است که با وجود کاربرد گسترده در زبان محاوره، به ندرت در منابع آموزشی به آن پرداخته می‌شود. از آنجا که گویشور زبان در مواجهه با زبان‌آموز ممکن است از این فرم استفاده کند و عدم آشنایی با این نوع گفتار، ممکن است زبان‌آموز را با مشکل مواجه کند، نیاز است که با این فرم آشنایی داشته باشد. در کتاب گنکی در کنار استفاده از شکل کامل ساختار جملات، در مورد نحوه‌ی استفاده از آنها به شکل مخفف نیز توضیحاتی ارائه می‌گردد و زبان‌آموز با مقایسه‌ی آنها تفاوت ساختاری آنها را درک می‌کند.

۴.۱.۴ لغات، عبارات و اصطلاحات

۱. از اولین مواردی که در هنگام شروع آموزش زبان‌های خارجی، به زبان‌آموزان آموزش داده می‌شود، نحوه‌ی سلام و احوالپرسی و تعارفات معمول آن زبان است. در بسیاری از منابع آموزشی، نظیر «Minnano Nihongo» و «Manabō Nihongo»، به این موارد اشاره‌ای نشده است و زبان‌آموز آنها را به صورت پراکنده و در طی یادگیری دروس می‌آموزد. اما در گنکی یک بخش برای آموزش آنها اختصاص یافته و موقعیت‌های استفاده از هر یک با یک تصویر نشان داده شده و نحوه‌ی بیان آنها به هیراگانا و لاتین و معنی آنها به انگلیسی درمقابلشان درج شده است؛ از این رو زبان‌آموز حتی قبل از شروع یادگیری هجانگاره‌های هیراگانا و کاتاکانا قادر خواهد بود که این عبارات را بخواند و به صورت جامع به آنها دسترسی داشته باشد.

۲. سه بخش از کتاب به صورت مجزا و با عناوین «لغات»، «عبارات و اصطلاحات» و «عبارات مفید» برای ارائه‌ی واژگان، عبارات و اصطلاحات اختصاص یافته و طیف وسیعی از لغات پربسامد در زندگی روزمره را در برمی‌گیرند؛ انتخاب و سازماندهی آنها به‌خوبی انجام شده است و به ویژه برای زبان‌آموزانی که زبان ژاپنی را در داخل ژاپن می‌آموزند بسیار مفید و کاربردی است. در سایر منابع آموزشی، به طور معمول برای لغات کتابچه‌ای مجزا تهیه می‌شود که باید به صورت جداگانه تهیه شود، اما در گنکی لغات در داخل کتاب گنجانده شده و زبان‌آموز به لغات جدید هر درس به صورتی منسجم، دسترسی دارد. در بخش «لغات»، لغات هر درس براساس نقش دستوری و سپس ترتیب هجاها، چیده شده‌اند و زبان‌آموز قادر خواهد بود با توجه به نقش کلمه مورد نظر، با سرعت بیشتری آن را بیابد. کلمات در سه ستون چیده شده‌اند، در ستون اول از سمت چپ، به هیراگانا و کاتاکانا، در

ستون وسط، در درس اول و دوم تلفظ لاتین کلمات و از درس سوم به بعد کانجی کلمات درج شده و در ردیف سوم معنی انگلیسی آنها آمده است و این امکان فراهم شده تا زبان آموز هم با شکل کانجی هایی که هنوز آنها را نیاموخته آشنایی پیدا کند و هم در صورت داشتن دانش انگلیسی دیگر نیاز به جستجوی معنی آنها نداشته باشد. در بخش «عبارات و اصطلاحات» و «عبارات مفید»، به لغات و عباراتی پرداخته می شود که مرتبط با موضوع درس هستند اما در محتوای درس به کار نرفته اند و به نوعی مکمل لغات درسی محسوب می شوند. مجموع این سه قسمت و گسترده گی لغات آن، کمک شایانی به وسیع تر شدن دایره ی لغات زبان آموزان می نماید.

۳. یکی از مسائلی که زبان آموز در ارتباط با واژه ها، عبارات و اصطلاحات یک زبان خارجی ممکن است با آن مواجه گردد، عدم کاربرد صحیح آنها در موقعیت و جایگاه مناسب است. بخش «اصطلاحات و عبارات» این کتاب این مشکل را در سطح مقدماتی مرتفع ساخته است، چرا که علاوه بر توضیح معانی آنها، موقعیت های مناسب برای به کارگیری هریک را با مثال های متعدد تشریح کرده است. به عنوان نمونه در درس هفتم کتاب، به توضیح تفاوت دو فعل «知る» به معنای دانستن و «わかる» به معنای فهمیدن که هر دو در حالت منفی به معنای «نمی دانم» به کار می روند، پرداخته شده است. موقعیت کاربرد آنها در حالت منفی با وجود مفهوم نزدیک، کمی متفاوت است و زبان آموز در صورت نداشتن شناخت نسبت به این تفاوت ممکن است آنها را به اشتباه به جای یکدیگر بکار ببرد. عدم شناخت تفاوت هایی از این دست گاهی باعث ایجاد سوء تفاهم هایی در هنگام کاربرد آنها می شود. از این حیث می توان گفت گنکی در مقایسه با دیگر رقبای خود منحصر بفرد است.

۵.۱.۴ آموزش زبان ژاپنی به واسطه زبان انگلیسی

۱. در گنکی زبان ژاپنی با استفاده از زبان انگلیسی تدریس می شود. تمامی توضیحات دستوری، معانی لغات، عناوین تمرین ها و غیره به انگلیسی آمده و در کنار نوشته های ژاپنی نیز ترجمه ی انگلیسی آنها درج شده است و این امکان برای زبان آموزانی که شرایط حضور در کلاس ها را ندارند، فراهم شده تا بتوانند با استفاده از این کتاب، سطح مقدماتی زبان ژاپنی را به صورت خودآموز بیاموزند. زبان ساده ای که برای توضیحات انگلیسی آن

به‌کار رفته است، کتاب را برای بسیاری از علاقمندان به زبان ژاپنی که کمی دانش انگلیسی داشته باشند نیز قابل استفاده کرده است.

۲. برخلاف منابعی همچون «Minnano Nihongo» و «Manabō Nihongo» که ساختار آن‌ها به‌گونه‌ای است که نیاز است توسط مدرس زبان ژاپنی آموزش داده شوند، گنکی به‌دلیل داشتن ترجمه و تلفظ و ارائه‌ی کامل توضیحات به زبان انگلیسی، برای زبان‌آموزانی که زبان مادری آنها انگلیسی بوده و یا کسانی که حتی آشنایی متوسطی با زبان انگلیسی دارند، به صورت خودآموز و بدون نیاز به کلاس نیز قابل استفاده است. فایل‌های صوتی کاملی که برای بخش‌های مختلف از جمله تمرین‌ها تهیه شده است، این امکان را فراهم کرده که زبان‌آموز بدون نیاز به کلاس و معلم، از طریق شنیدن فایل‌های صوتی، با لهجه و نحوه‌ی بیان گویشور ژاپنی آشنا شود.

۶.۱.۴ شکل و فرم و سازماندهی محتوا

۱. به طور کلی سازماندهی و چیدمان مطالب کتاب، دارای نظامی منطقی است، مطالب از آسان به دشوار چیده شده است و زبان‌آموز را قدم به قدم به پیش می‌برد. بر اساس توضیحات مندرج در وبسایت اختصاصی گنکی، در پایان آموزش جلد اول، زبان‌آموز به سطح پنج و بعد از پایان جلد دوم به سطح چهار آزمون بین‌المللی JLPT می‌رسد. از این روز برای زبان‌آموزانی که قصد شرکت در این دو سطح این آزمون را دارند نیز می‌تواند منبع مفیدی باشد.

۲. یکی از بخش‌هایی که در ویرایش سوم به محتوای کتاب افزوده شده است، بخشی است با عنوان «بیانید کشف کنیم» است. در این قسمت از زبان‌آموز خواسته می‌شود که در رابطه با موضوعات مختلف مرتبط به ژاپن تحقیق کرده و آن را با کشور خود مقایسه کند و نتایج را در این قسمت کتاب درج کند. ارائه‌ی چنین تمرینی، زبان‌آموز را از حالت انفعال و صرفاً دریافت‌کننده خارج کرده و او را وادار به فعالیت و تحقیق می‌نماید، تا با دیدی بازتر به جامعه‌ی زبان هدف بنگرد و به جزئیات دقت بیشتری داشته باشد.

۷.۱.۴ آموزه‌های فرهنگی

ژاپن کشوری با فرهنگ غنی و متنوع است که تأثیر آن بر زبان و گفتار آن سرزمین را انکارناپذیر کرده است. البته تأثیر فرهنگ بر زبان، مختص یک زبان نیست و در تمامی زبان‌ها فرهنگ از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. به اعتقاد براون زبان بخشی از فرهنگ و فرهنگ بخشی از زبان است و رابطه‌ی زبان و فرهنگ یک رابطه‌ی در هم تنیده و جدایی‌ناپذیر است (Brown, 1994: 165). موضوع ارتباط زبان و فرهنگ همواره مدنظر محققان و مدرسان حیطه‌ی آموزش زبان‌های خارجی قرار گرفته است چراکه زبان‌آموز تنها در صورتی قادر به تعامل با جامعه‌ی زبانی هدف خواهد بود که در رابطه با فرهنگ آن زبان آموزش لازم را دیده باشد. مؤلفان گنکی نیز با آگاهی از این امر، در کتاب خود بخش ویژه‌ای با عنوان «Culture Note» یا یادداشت فرهنگی، برای آموزش مولفه‌های فرهنگی و معرفی جامعه‌ی ژاپن، اختصاص داده‌اند. در این بخش به موضوعاتی نظیر «نحوه‌ی سلام و احوال‌پرسی»، «فستیوال‌ها و رویدادهای ژاپنی»، «سنت هدیه دادن در ژاپن»، «آداب دیدار و ملاقات با دیگران»، «ایما و اشاره و مفاهیم آنها»، «نحوه‌ی نامیدن و صدا زدن اعضای خانواده»، «سال نو»، «غذاها و خوراکی‌ها»، «پاپ کالچر یا فرهنگ عامه‌پسند» و غیره پرداخته شده است در این قسمت سعی شده موضوعات مفیدی گنجانده شود که با زندگی روزمره در ژاپن ارتباط عمیق و تنگاتنگی دارد و زبان‌آموز با مطالعه‌ی آنها شناختی نسبی در رابطه با جامعه و فرهنگ ژاپن پیدا کند و اگر روزی امکان حضور در این جامعه را داشته باشد نسبت به نحوه‌ی مواجهه با این موارد آگاهی و درک داشته و از اشتباهات و سوءتفاهم‌های احتمالی او جلوگیری شود.

۸.۱.۴ مواد آموزشی

۱. موضوع مهمی که در هنگام تألیف یک منبع آموزشی زبان مورد توجه مؤلفان و نویسندگان قرار می‌گیرد، تهیه سی دی و فایل‌های صوتی است. البته در عصر حاضر و با وجود گسترش وسیع اینترنت، استفاده از فیلم، سریال، انیمیشن و غیره یکی از بهترین راه‌ها برای کمک به تقویت مهارت شنیداری و ملموس‌تر کردن گفتار و آشنایی با لهجه و نحوه‌ی بیان و سرعت ادای جملات در میان گویشوران یک زبان است. اما تهیه‌ی سی دی و فایل صوتی دارای چارچوب و استاندارد و متناسب با هر یک از سطوح زبانی، وظیفه‌ی

تهیه‌کنندگان منابع آموزشی است؛ کتاب گنکی از این حیث یکی از کامل‌ترین منابع است چرا که غیر از توضیحات دستوری، تقریباً برای تمامی قسمت‌ها، حتی تمرین‌ها فایل صوتی همراه با ترجمه‌ی انگلیسی در نظر گرفته شده است. سرعت بیان جملات در این فایل‌ها بسیار نزدیک به محاوره‌ی روزمره است و این ویژگی باعث می‌شود که گوش زبان‌آموز در طول دوره‌ی یادگیری به این میزان سرعت عادت کرده و در مواجهه با گویشوران زبان، آمادگی داشته و دچار مشکل نشود.

۲. دو جلد کتاب کار که در کنار کتاب اصلی تهیه شده است، همراه مناسبی برای یادگیری پیوسته و مداوم هستند. مرور و تمرین، کلید یادگیری است و می‌توان گفت، تمرینات متنوع این دو کتاب که منطبق بر موضوعات هر درس در کتاب اصلی است، به تقویت مهارت‌های زبان‌آموز کمک کرده و یادگیری را عمیق‌تر می‌کند.

۹.۱.۴ حروف‌نگاری و چاپ

کیفیت چاپ، نوع قلم و اندازه‌ی حروف، حروف‌چینی و فاصله‌ی واژه‌ها و سبک نگارش کتاب مطلوب است. در تمامی کتاب، غلط چاپی و محتوایی دیده نمی‌شود. از آنجا که در سطح مقدماتی زبان‌آموز هنوز به کلمات و جمله‌ها و واژه‌نگارهای کانجی تسلط کافی ندارد، برای تسریع در خوانش جملات در کل دو جلد، اندازه‌ی کلمات کمی درشت‌تر از حد معمول در نظر گرفته شده و تلفظ کانجی‌ها یا «فورینگانا» نیز در اندازه‌ی کوچک در پایین آنها درج شده است. البته به طور معمول «فورینگانا» در بالای کانجی درج می‌شود که در این کتاب رویه‌ای متفاوت در پیش گرفته شده است.

۲.۴ کاستی‌ها و نقاط ضعف

۱.۲.۴ عدم هماهنگی و انسجام در قرار گرفتن مطالب دروس

هر درس گنکی دارای بخش‌های متعددی نظیر، مکالمه، لغات، دستور، عبارات و اصطلاحات، تمرین و یادداشت فرهنگی، عبارات مفید، بیانیید کشف کنیم، است و از لحاظ محتوایی یکی از متنوع‌ترین منابع آموزشی زبان ژاپنی است. اما نکته‌ای که در ارتباط با این بخش‌ها وجود دارد، عدم هماهنگی در چینش بخش‌های یک درس با درس دیگر است؛ ترتیب قرار گرفتن بخش‌های مختلف درس‌ها یکدست نبوده و از هماهنگی و انسجام

برخوردار نیست. در تمامی دروس، ترتیب قرار گرفتن سه بخش اول، یعنی مکالمه، لغات و دستور یکسان است اما روند قرار گرفتن ادامه‌ی قسمت‌ها از درسی به درس دیگر متغیر است. به عنوان مثال، در درس سوم، به ترتیب، مکالمه، لغات، عبارات و اصطلاحات، تمرین‌ها، یادداشت فرهنگی و قسمت بیابید کشف کنیم، آمده است اما در درس ششم ترتیب آنها تغییر یافته و بعد از قسمت دستور، یادداشت فرهنگی، عبارات و اصطلاحات، تمرین و سپس بیابید کشف کنیم، آمده است. غیر از عدم هماهنگی در ترتیب قرار گرفتن مطالب، در بعضی از دروس حتی بعضی از بخش‌ها حذف شده و تعداد بخش‌های آن از دیگر دروس کمتر است. به عنوان مثال، بخش عبارات مفید در درس‌های ۳، ۱۶ و ۱۸ تا ۲۳ و عبارات و اصطلاحات در درس‌های ۹، ۱۲، ۱۷، ۲۰، ۲۲ و ۲۳ حذف شده‌اند. این ناهم‌گونی باعث شده که نوعی بی‌نظمی در کل کتاب به چشم بخورد.

۲.۲.۴ عدم تهیه سطوح متوسطه و پیشرفته کتاب

رویه‌ای که در تألیف کتاب‌های آموزشی زبان ژاپنی وجود دارد این است که سعی می‌شود کتابی که بازخورد خوبی داشته و مورد استقبال قرار گرفته است، برای آموزش سطوح دیگر آن نیز کتاب تهیه شود، اما تألیف کتاب گنکی در همان سطح مقدماتی متوقف شده و زبان‌آموزی که این کتاب برای آموزش او انتخاب می‌شود در نیمه‌های راه به حال خود رها می‌گردد و در صورت تمایل به ادامه‌ی یادگیری زبان ژاپنی، برای سطوح بعدی باید برای او منبع دیگری در نظر گرفته شود، که در مواقعی تغییر منبع آموزشی و به تبع آن، تغییر سبک آموزش، برای زبان‌آموز ناخوشایند بوده و ممکن است باعث سردی و دلزدگی او شود. امید می‌رود که تهیه‌کنندگان اثر با توجه به استقبالی که از آن صورت گرفته، تهیه و تدوین سطوح متوسطه و پیشرفته آن را نیز مدنظر قرار دهند.

۳.۲.۴ عدم ارائه تمرین‌های دوره‌ای

یکی از روش‌هایی که برای مرور قواعد و نکات دستوری دروس گذشته در کتاب‌های آموزشی زبان بکار گرفته می‌شود، ارائه‌ی تمرین‌های دوره‌ای است و هدف این تمرینات یادآوری نکات و سنجیدن میزان درک زبان‌آموزان از مطالب ارائه شده در دروس قبل است. به عنوان نمونه در کتاب «Minnano Nihongo»، به‌طور منظم بعد از هر سه یا چهار درس

یک تمرین دوره‌ای آمده و این روند تا انتهای کتاب ادامه یافته است. اما این موضوع در کتاب گنکی نادیده گرفته شده و تدبیری برای مرور درس‌های گذشته اندیشیده نشده است.

۴.۲.۴ عدم حذف فوریکانا

در اکثر کتب آموزش زبان ژاپنی تلفظ واژه‌نگارهای کانجی که به آنها «فوریکانا» گفته می‌شود با اندازه‌ی ریز در بالا یا پایین کلمات درج می‌شود و به طور معمول، این فوریکاناها برای کانجی‌هایی که به مرور آموزش داده می‌شوند و زبان‌آموز آنها را می‌آموزد در ادامه حذف می‌شوند؛ این رویکرد از وابستگی زبان آموز به این تلفظ‌ها جلوگیری کرده و باعث می‌شود او با تکیه بر دانش ذهنی خود، کانجی‌ها را بخواند و از فراموش شدن کانجی‌ها نیز جلوگیری بعمل آید. اما این رویه در کتاب گنکی اعمال نشده و فوریکاناها در سراسر کتاب و تا انتهای آن برای همه‌ی کانجی‌ها، حتی کانجی‌هایی که در بخش «خواندن و نوشتن» کتاب آموزش داده شده است، وجود دارد. این رویه باعث وابسته شدن زبان‌آموز به این تلفظ‌ها شده و هرگونه تقویت توانایی خواندن کانجی که می‌تواند از طریق خواندن کلمات و عبارات در قالب تمرین و متن به دست آید را دچار اختلال کند. حذف حساب شده و به مرور این تلفظ‌ها می‌تواند به استقلال زبان‌آموز در خوانش کانجی‌ها کمک کند.

۵.۲.۴ عدم ارائه پاسخنامه تمرینات

به طور معمول در کتب آموزشی زبان ژاپنی، پاسخنامه‌ی تمرین‌ها یا در انتهای کتاب درج شده و یا به صورت کتابچه‌ای به کتاب ضمیمه می‌شود. وجود پاسخنامه و کلید سوالات تمرین‌ها برای ارزیابی پاسخ‌ها و یافتن اشتباهات در حل تمرین، به‌ویژه برای افرادی که زبان را به صورت خودآموز یاد می‌گیرند، ضروری است؛ اما در گنکی برای تمرینات آن پاسخنامه‌ای در انتهای کتاب در نظر گرفته نشده است. هر چند پاسخنامه‌ای به زبان ژاپنی تهیه شده و مستقل از کتاب به فروش می‌رسد، اما از آنجا که توضیحات آن به زبان ژاپنی ارائه شده است استفاده از آن برای زبان‌آموز مبتدی در زبان ژاپنی که در حال آموختن زبان ژاپنی بواسطه‌ی زبان انگلیسی است، دشوار به نظر می‌رسد. ارائه‌ی پاسخنامه در چاپ‌های بعدی، در انتهای کتاب و مطابق با رویه آن با توضیحات به زبان انگلیسی، می‌تواند این مشکل را مرتفع سازد.

۶.۲.۴ نیاز به هم‌گروه برای حل تمرینات

گنکی به لحاظ ارائه توضیحات و ترجمه به زبان انگلیسی، این قابلیت را داراست که به صورت خودآموز و بدون نیاز به مشارکت در کلاس مورد استفاده قرار گیرد، اما در عین حال، بخش عمده‌ای از تمرینات آن، تمرین‌های ۲ نفره یا گروهی است و برای انجام آن‌ها به فرد یا افراد هم‌گروه نیاز است. این گونه تمرین‌ها در صورتی که گنکی توسط معلم و در کلاس‌های گروهی تدریس شود برای تمرین و تقویت مکالمه و گفتگو مفید است اما زبان‌آموزانی که به صورت خودآموز از گنکی استفاده می‌کنند به علت عدم وجود هم‌گروه، بخش عمده‌ای از تمرینات را از دست می‌دهند، تعدیل تمرینات ۲ نفره و گروهی و یا ارائه‌ی تمرینات جایگزین می‌تواند به این زبان‌آموزان در جهت رفع این مشکل کمک کند.

۷.۲.۴ ناکافی بودن مثال در بخش توضیحات دستوری

توضیحات بخش دستور مختصر، اما کامل ارائه شده است اما نکته‌ی قابل توجه در مورد آن، این است که جملات نمونه چندانی برای نکات دستوری ارائه نشده و توضیحات با مثال‌های کمی همراه است. شاید فرض تهیه‌کنندگان کتاب، بر این بوده است که گرامر و نکات دستوری از طریق تمرینات و کتاب‌کار بهتر درک شود اما به اعتقاد نگارنده، وجود مثال و جملات نمونه‌ی متعدد همراه با توضیحات دستوری به درک بهتر مطالب کمک بیش‌تری می‌کند.

۸.۲.۴ تمرکز سناریوی کلی مکالمه‌ها بر زندگی دانشجویی

سناریوی کلی کتاب و اتفاقاتی که در مکالمه‌ها رخ می‌دهد، حول محور زندگی دانشجویی می‌چرخد. مری به عنوان شخصیت اصلی کتاب یک دانشجوی مبادله‌ای است که در ژاپن تحصیل می‌کند و با تاکشی که او نیز دانشجوی کالج ژاپنی است آشنا می‌شود و ارتباط دوستانه‌ای بین آنها شکل می‌گیرد. در کنار داستان و ماجراهای اصلی که مربوط به ارتباط این دو است، داستان‌های جانبی دیگری رخ می‌دهد، که آنها نیز مربوط به زندگی دانشجویی است؛ مثلاً تاکشی با دوست دانشجوی دیگرش رابرت به تعطیلات می‌رود، یا در جایی دیگر، رابرت کتاب درسی خود را فراموش می‌کند و استادش او را سرزنش می‌کند. به طور کلی سناریوهای گفتگوها و تمرین‌ها در مورد سفر، تکالیف خانه،

و قرار ملاقات این افراد است که ممکن است برای مخاطب غیر دانشجوی و افرادی که مایل هستند از این کتاب به صورت خودآموز و در فضایی غیر از دانشگاه استفاده کنند، اتفاقات آن چندان ملموس نبوده و با آن آنگونه که باید ارتباط برقرار نکنند.

۹.۲.۴ تصاویر و صفحه‌آرایی

می‌توان گفت، استفاده از نمودار، تصویر، شکل و به طور کلی محرک‌های بصری، بخش جدایی‌ناپذیر مجموعه‌ها و کتب آموزشی زبان در ژاپن است. تصاویر از میزان انتزاعی بودن مفاهیم کاسته و به زبان‌آموز کمک می‌کند تا شرایط گفتگو را در ذهن خود تجسم کرده و هضم مطالب برایش راحت‌تر شود. در دو جلد گنکی از تصاویر، به‌ویژه نقاشی بهره‌گرفته‌شده و در سراسر کتاب عکس‌ها و نقاشی‌هایی مرتبط با مطالب به چشم می‌خورد، اما نکته‌ای که وجود دارد این است که به‌رغم کیفیت خوب عکس‌ها اندازه‌ی کوچکیشان از تأثیر آنها کم کرده و استفاده از تصاویر و نقاشی‌های سیاه و سفید و عدم کاربرد رنگ در آنها از جذابیتشان کاسته است.

۳.۴ کاستی‌ها و نقاط ضعف اثر در استفاد از آن در دانشگاه تهران

۱. از بین مجموعه‌های آموزشی زبان ژاپنی، در حال حاضر در گروه زبان و ادبیات ژاپنی دانشگاه تهران، مجموعه‌ی «Manabō Nihongo» مورد استفاده قرار می‌گیرد که مجموعه‌ای کامل است و از سطح مبتدی تا پیشرفته را پوشش می‌دهد؛ این ویژگی مانع سردرگمی مدرس و زبان‌آموز برای انتخاب منبع آموزشی، بعد از اتمام هر سطح و آغاز سطح جدید، می‌شود. هر چند در حال حاضر، جلد اول تا جلد چهارم و گاهی بسته به توانایی پیشرفت جمعی دانشجویان هر ورودی، تنها یک یا دو درس از جلد پنجم در دوره کارشناسی زبان و ادبیات ژاپنی و جلد ششم (تا انتهای درس دهم) در دوره کارشناسی ارشد آموزش زبان ژاپنی تدریس می‌شود و بدین ترتیب، تدریس این مجموعه آموزشی عملاً ناتمام باقی می‌ماند (آذرپرند ۱۳۹۸: ۴۰)، اما با این حال، بخش وسیعی از آن در دانشگاه تدریس شده و به دلیل کامل بودن مجموعه، این امکان برای دانشجوی وجود دارد که ادامه‌ی آن را به صورت خودآموز مطالعه کند. اما کتاب دو جلدی گنکی فقط سطح مقدماتی را پوشش می‌دهد و از آن جهت که سطوح مختلف زبان در

دانشگاه به صورت سلسله‌وار و پیوسته آموزش داده می‌شود در صورت انتخاب گنکی، بعد از اتمام سطح مقدماتی، احتمال می‌رود تغییر ناگهانی منبع آموزشی که دانشجو به سبک و شیوه‌ی آن خو گرفته است، باعث دلزدگی او شود، از این رو شاید انتخاب این کتاب به‌عنوان منبع آموزشی در دانشگاه تهران مناسب نباشد.

۲. کتاب گنکی در ابتدا مختص دانشجویانی که برای تحصیل به ژاپن آمده بودند و عمدتاً زبان مادری آنها انگلیسی بود، تهیه گردید. بر این اساس شخصیت اصلی کتاب دانشجوی خارجی است که به عنوان دانشجوی مبادله‌ای در ژاپن زندگی می‌کند و داستان کلی مکالمه‌ها و تمرین‌ها روایت زندگی و ارتباطات اوست. این ویژگی کتاب را برای زبان‌آموزی که زبان ژاپنی را در ژاپن می‌آموزد به دلیل نزدیکی و هم‌ذات‌پنداری با شخصیت اصلی جذاب می‌کند اما شاید برای دانشجویان دانشگاه تهران که تعداد معدودی از آن‌ها در طول دوران دانشجویی (به عنوان دانشجوی بورسیه ۱ ساله حین تحصیل)، مجال تحصیل در ژاپن را پیدا می‌کنند، آنگونه که باید نسبت به این کتاب احساس قربات نمایند. از سوی دیگر تأکید بیش از حد کتاب بر زبان انگلیسی ممکن است برای دانشجویان فارسی زبان چندان خوشایند نباشد.

۵. میزان تناسب ابعاد فرهنگی گنکی برای زبان‌آموز ایرانی

ابعاد فرهنگی و اطلاعاتی که در گنکی ارائه می‌شود برای مخاطب فارسی‌زبان کتاب ملموس و قابل فهم است. کتاب در لابه‌لای پرداختن به مسائل روزمره زندگی هم‌چون تعطیلات، مسافرت، خرید و غیره که ابعادی از جامعه‌شناختی فرهنگی است، تا حدودی اطلاعاتی درباره‌ی کلیات و مصادیق فرهنگی ژاپن هم‌چون کابوکی (تئاتر سنتی ژاپنی)، مانگا (کمیک، رمان گرافیکی)، فستیوال و غیره که به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر زندگی در ژاپن، نیاز است زبان‌آموز با آن آشنایی داشته باشد، به مخاطب می‌دهد. با اینکه کتاب برای دانشجویان خارجی از کشورها و فرهنگ‌های مختلف تهیه شده و شخصیت اصلی آن یک فرد خارجی است اما از فرهنگ خاصی جانبداری نمی‌کند. براساس نتایجی که از واکاوی کلی اثر حاصل گردید، می‌توان گفت، مضامین و موضوعاتی که با حساسیت‌های فرهنگی مخاطبان ایرانی و زبان‌آموزان فارسی‌زبان در تضاد و تعارض باشد در هیچ‌کدام از دو جلد کتاب دیده نمی‌شود. تنها نکته‌ای که شاید تا حدودی با اعتقادات و ارزش‌های فرهنگی و

سستی ایرانی هم‌خوانی نداشته باشد، ارتباط عاطفی و در نهایت رابطه‌ی دوستی و قرار ملاقات‌هایی است که در طول داستان و سناریوی کتاب بین مری به عنوان شخصیت اصلی داستان و یک دانشجوی ژاپنی به نام تاکشی شکل می‌گیرد؛ که البته محتوای به‌کاررفته در مکالمه‌های بین آنها به طور کلی مربوط به مسائل روزمره‌ی زندگی بوده و چهارچوب روابط آنها خارج از اصول اخلاقی نیست از این رو به زعم نگارنده حساسیت مخاطب را بر نمی‌انگیزد.

۶. نتیجه‌گیری

در این پژوهش به توصیف و نقد کتاب دو جلدی آموزش سطح مقدماتی زبان ژاپنی با عنوان «گنکی» پرداختیم. به طور کلی می‌توان گفت، کتاب نقاط قوت بسیاری دارد و از نظر محتوا و حجم مطالب و پوشش‌دهی چهار توانایی زبانی، این ظرفیت را دارد که بدون نیاز به منابع مکمل دیگر، به تنهایی برای آموزش سطح مقدماتی زبان ژاپنی مورد استفاده قرار گیرد. ویژگی‌هایی نظیر جامعیت و روزآمدی، حروف‌نگاری و ویراستاری بی‌نقص، استفاده از زبان ساده‌ی انگلیسی برای توضیحات دستوری، تمرینات متنوع به‌منظور تقویت چهار توانایی زبانی، تهیه‌ی فایل صوتی مفصل برای تمامی بخش‌های مختلف کتاب به زبان ژاپنی و انگلیسی، اشاره به فرم مخفف در زبان ژاپنی، اختصاص بخشی مجزا برای آموزه‌های فرهنگی در جهت ملموس ساختن جامعه‌ی زبان هدف، تنظیم مطالب کتاب از آسان به دشوار، دارا بودن لغات پربسامد و کاربردی و بسیاری از ویژگی‌های مثبت دیگر، کتاب را اثری قابل توجه در حوزه‌ی آموزش سطح مقدماتی زبان ژاپنی کرده است. اما در مقابل نقاط قوت فراوان آن، کاستی‌هایی نظیر ناهماهنگی بین بخش‌های تشکیل دهنده‌ی درس، عدم ارائه‌ی تمرینات دوره‌ای، ادامه‌دار نبودن و توقف تألیف کتاب در سطح مقدماتی، عدم حذف تلفظ واژه‌نگارهای کانجی‌های تکراری، عدم ارائه‌ی پاسخنامه تمرینات، نیاز به وجود هم‌گروه برای حل اکثر تمرین‌ها، ناکافی بودن مثال در بخش توضیحات دستوری، تمرکز سناریوی مکالمه‌ها بر زندگی دانشجویی و جذابیت کم تصاویر و نقاشی‌ها از نقاط ضعفی است که در این اثر مشاهده گردید. در انتها نیز به کاستی‌ها و نقاط ضعف اثر برای استفاده از آن در دانشگاه تهران و همچنین میزان تناسب ابعاد فرهنگی گنکی برای زبان‌آموز ایرانی پرداخته شد.

کتابنامه

- آذرپند، سهراب (۱۳۹۵). «بررسی و نقد کتاب ژاپنی برای همه، سطح مقدماتی»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ویژه‌نامه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی، شماره ۱۶
- آذرپند، سهراب (۱۳۹۸). «نقد مجموعه کتاب‌های بیابید زبان ژاپنی بیاموزیم!»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ماهنامه علمی-پژوهشی، س ۱۹، ش ۶
- رضی احمد (۱۳۸۸). *شاخصهای ارزیابی و نقد کتابهای درسی دانشگاهی، سخن سمت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، شماره ۲۱
- مرادی، فرزانه (۱۳۹۹). «بررسی و نقد مجموعه ماروگوتو، نیهون کُتا تو بونکا»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ماهنامه علمی-پژوهشی، س ۲۰، ش ۸
- منصوریان، یزدان (۱۳۹۲). «صد ویژگی کتابهای دانشگاهی کارآمد و اثربخش»، پژوهش و نگارش کتب دانشگاه، شماره ۲۹، ص ۱-۱۷
- (سایت رسمی کتاب گنکی) <https://genki3.japantimes.co.jp>

- Abo Suzuna & Takashi Kyoko & Naito Yuko (2014), "Kokunai gai no Nihongo Kyōiku Kikan ni okeru Shokyū Nihongo Kyōzai no Jittai Chōsa/ Nizu to Chōsa to Kekka Bunseki" in: *Kansai Gaikokugo Daigaku ryūgakusei Bekka, Nihongo kyōikū Ronshū* 24,37-48
- Banno, Ikeda (eds.) (2011). *Genki, An Integrated Course in Elementary Japanese*, no Nihongo shokyu. Tokyo: The Japan Times Publication.
- Brown, H. D. (1994), *Principles of Language Learning and Teaching*, Boston: Prentice Hall Regents. *Manabō Nihongo; Textbook Ad hoc for Japanese Language Education* (2005), Vol. 1-6, Tokyo: Senmon Kyōiku Publishing Co Ltd. *Marugoto, Nihon no Kotoba to Bunka; Marugoto: The Language and Culture of*
- Japan (2013-2017), Vol. 1-9, The Japan Foundation, Tokyo: Sanshūsha Publishing. *Minnano Nihongo; Japanese for All* (1998), Vol. 2, Tokyo: Surienetwork Publishing. National Standards in Foreign Language Education Project (1996). *Standards for Foreign Language in the 21st Century, Yonkers, NY: Author*
- Ono Yū (2017), "Genki ga Mezashita Mono", in: *Tsukuba University CEGLOC Japanese Language / Distance Learning of Japanese Education Center Symposium*